

Verslag aanbieding advies *Een gedurfde ambitie. Veelzijdig samenwerken met kind en gezin*

Inleiding door Pauline Meurs

De titel van het advies is: *gedurfde ambitie*. Veelzijdig samenwerken met kind en gezin. Pauline Meurs richt zich op twee kernwoorden in de titel: gedurfd en veelzijdig.

Samenwerken is vaak niet eenvoudig en vraagt van professionals veel durf. De zorg en ondersteuning die professionals geven, raken gezinnen immers op het meest persoonlijke niveau. Naast empathie is ook moed nodig om samen te werken met het gezin en constant in gesprek te blijven, ook als er moeilijke beslissingen moeten worden genomen..

Veelzijdig samenwerken omdat: samenwerken allerlei vormen kent, er is geen vaste set. Professionals wegen steeds af hoe de samenwerking georganiseerd wordt. Dat is geen gemakkelijke opgave. Het advies gaat ook over het belang van leren. Dat professionals elkaar goed leren kennen, elkaars taal leren spreken en zich verdiepen in elkaars uitgangspunten. Professionals moeten ook hun eigen beperkingen kennen. Weten wanneer hun eigen kennis en ervaring tekort schiet en er andere partijen naar voren geschoven moeten worden. Het belang van kind en gezin staat altijd centraal!

De RVS hanteert met zijn adviezen altijd de "wisseling van perspectief". Dat is bij dit advies niet anders.

Wisseling van perspectief vereist een kritische blik. Wij stellen vanzelfsprekendheden ter discussie.

Samenwerken is zo'n vanzelfsprekendheid. Natuurlijk, dat moet, maar is geen doel op zich.

Samenwerken is geen panacee, maar vraagt om professioneel wikken en wegen. Met zijn aanbevelingen wil de RVS de zorg en ondersteuning aan kind en gezin verder helpen.

Presentatie advies door José Manshanden

De centrale vraag is: hoe kunnen professionals zo goed mogelijk aansluiten bij wensen en hulpvragen van gezinnen? Samenwerken is vaak noodzakelijk, zeker bij complexe gezinsproblemen. De Jeugdwet die vorig jaar van kracht werd, stimuleert het samenwerken ook zeker, maar we moeten ons altijd realiseren: samenwerken moet altijd in dienst staan van het belang van kind en gezin.

En te veel samenwerken – te veel zorg- en hulpverleners betrekken - kan ook belastend zijn voor het gezin. Al die afwegingen vraagt lef van professionals en bestuurders. Alle betrokkenen moeten zich inzetten om het steeds een beetje beter te doen.

De aanbevelingen in dit advies zijn:

- Kind en gezin centraal. Wat is de vraag van het gezin? Willen zij geholpen worden en op welke manier? Professionals kunnen worden afgeleid door allerlei bestuurlijke randvoorwaarden en condities. Het is daarom van het grootste belang dat bestuurders en professionals met elkaar in dialoog blijven;
- Professionalisering: veelzijdig samenwerken vereist een groot aantal competenties. Vakinhoudelijke (waar veelal de focus op ligt), maar ook relationele en normatieve (reflecterend).
- Beleid en bestuur: Sprake van een veranderende omgeving sinds 2015; de rollen en doelen moeten duidelijk zijn. Maar laat ook vooral de werkvloer de ruimte om te experimenteren en te leren in de praktijk.

Videoboodschap staatssecretaris Martin van Rijn

Via een videoboodschap laat staatssecretaris Martin van Rijn weten blij te zijn met het advies. Het sluit goed aan bij de uitgangspunten van de Jeugdwet. Hij wijst erop dat gemeenten weliswaar de regie hebben, maar dat professionals de ruimte moeten hebben om verantwoordelijkheden te kunnen nemen. "De Jeugdwet is geen toverstokje", aldus de staatssecretaris. Goede afstemming op het hele terrein van zorg en ondersteuning van kind en gezin is wat Van Rijn betreft geen gedurfde ambitie, maar "harde noodzaak."

Romeo Kadir, Centrale Cliëntenraad Stek Jeugdhulp

Geeft complimenten voor de heldere visie en de aanbevelingen. En complimenten voor de wijze waarop heel veel partijen zijn betrokken bij de totstandkoming van het advies. Romeo Kadir belicht de volgende aandachtspunten:

- "De" ouder bestaat niet, elke ouder, elk gezin is anders.

- Luisteren naar de vragen en wensen van ouders is goed, maar er moet ook aandacht zijn voor ouders die niet durven te vragen.
- Samenspraak is goed. Belangrijk is dat echt goed naar elkaar wordt geluisterd! Bijvoorbeeld door structureel overleg te organiseren met cliënten.
- Er kan ook te veel overleg zijn. Bij acute problemen moet direct gehandeld worden, overleg is dan kostbaar tijdverlies.
- We moeten ervoor waken incidenten als een patroon te zien.
- Het is niet zo eenvoudig om te bepalen welke competenties voor professionals relevant zijn. Vervolg vraag is: hoe borgen we die competenties?
- Privacy is een belangrijk onderwerp. Recht op privéleven ligt vast in Grondwet. Dat hoeft niet zo ingewikkeld te zijn, slechts een paar regels zijn nodig.

Dialogoog met de zaal

Aan de hand van de drie aanbevelingen in het advies werd het gesprek gevoerd met de zaal en een panel, bestaande uit: Duco Stuurman (directeur Transitie Sociaal Domein in de Gemeente Eindhoven); Bas Timman (bestuurder van Stichting Jeugdformaat Jeugd- en Opvoedhulp); Anja Goedegebuure – gezinsbegeleider bij Middin); Edwin de Coster (ouder, verbonden aan LOC Zeggenschap in Zorg.). Iedere aanbeveling werd ingeleid met een korte sketch door twee acteurs.

Aanbeveling 1

In de sketch probeert een hulpverlener een schuilplek te regelen voor een cliënte die haar loverboy heeft verlaten. De hulpverlener belt constant met allerlei instanties en overlegt niet met de cliënte. Cliënte wordt onafgebroken telefonisch gestalkt door haar "ex". Uiteindelijk keert cliënte naar hem terug; de hulpverlening heeft niet tot resultaat geleid.

Reacties uit het publiek: de professional had haar telefoon moeten afpakken! De professional had het meisje op de hoogte moeten houden van het proces. Het gesprek tussen professional en cliënt ontbrak. De telefoon van de professional had moeten worden afgepakt. Hij had eerst met het meisje moeten overleggen of familie of bekenden misschien kunnen helpen. Hij had de moeder erbij moeten betrekken! Hij had aan het meisje moeten vragen: wat heb jij nodig?

Punten die de panelleden naar voren brachten:

De hulpverlener hield zich helemaal niet bezig met de cliënt. Hulpverleners moeten de taal van cliënten spreken en geen jargon gebruiken. Betrek ouders bij het overleg van de samenwerkende hulpverleners, maar voorkom dat ze met zo hulpverleners tegelijk aan tafel komen. Spreek met ouders in een kleine en vertrouwde setting. Maak het ondersteuningsplan in de taal van ouder en kind.

De panelleden vonden de twijfel van de hulpverlener zeker herkenbaar. Het is zo makkelijk om door te gaan in de hectiek van de dag en geen tijd te nemen voor een pas op de plaats. Maar ook: wat is goed en wat is fout? Als professional maak je doelbewust afwegingen. Spreek ik een paar uur met de moeder om haar gerust te stellen, zodat zij beter slaapt, beter voor haar kind kan zorgen et cetera? Of spreek ik met de school? Als ik voor de moeder kies, heb ik volgens de school fout gehandeld. Andere punten:

Professionals zijn geneigd om de beste oplossing te bedenken, maar ouders kunnen dat zelf en professionals moeten ze daarbij ondersteunen.

Tenslotte: Samenwerken is een leerproces en ondanks goede bedoelingen kan het soms toch fout gaan met een gezin. Omdat het complexe problemen zijn. Belangrijk is om van fouten te leren en telkens te kijken wat wel en wat niet werkt.

Aanbeveling 2

In de sketch zien we twee professionals die elkaar om de week ontmoeten voor intervisie. Maar tijdens hun ontmoeting worden ze continu gestoord door spoedtelefontjes over het werk. Tot intervisie komt het niet.

Reacties uit het publiek: Reflectie heeft leiding nodig! Reflectie moet je leren! Over de vraag of de professionals hun telefoons hadden moeten wegleggen en moeten overdragen, lopen de meningen uiteen. Unaniem is men wel van mening dat professionals de tijd moeten nemen voor reflectie; daarvoor is ook lef nodig van bestuurders. Intervisie en deskundigheidsbevordering is vaak een sluitpost op de begroting.

Maar ook als ouders heb je met de situatie, die in het toneelstuk werd uitgespeeld, te maken. Ook als ouder word je voortdurend gebeld door professionals, vooral als er meerdere hulpverleners zijn. Je wordt dan een beetje geleefd door hulpverleners. Hulpverleners bellen als het hen uitkomt en dan moet je maar tijd vrij maken en alles uit je handen laten vallen.

Panel:

Als professional heb je rust nodig. Die krijg je niet als je de hele dag aan de telefoon zit. Als je geen rust neemt in intervisie met een collega, hoe gaat het dan als je in gesprek bent met een cliënt?

Professionals moeten leren om te leren. Het gaat om gespreksvaardigheden (goed luisteren e.d.). En om ervaring; langzaam maar zeker steeds beter worden. Sturen op leren is moeilijk. Naast prestatie-indicatoren moeten bestuurders ook condities creëren om te leren; ruimte en budget om te oefenen en te delen.

Het gaat ook om afleren. Afleren van ingesleten gewoontes en terug naar de kern: luisteren naar de cliënt.

Aanbeveling 3

In de derde, afsluitende sketch "leren" de acteurs de aanwezigen om "goed te luisteren naar hart en verstand". Dat betekent dat soms bewust de regels moeten worden overtreden in het belang van kind en gezin. Daar kan niemand het mee oneens zijn.

Margrite Klaverboer (Kinderombudsvrouw)

De net aangetreden kinderombudsvrouw, Margrite Klaverboer, nam het advies in ontvangst en hield het slotbetoog. Een aantal quotes: "Eerlijk gezegd kreeg ik een beklemmend gevoel van de sketches omdat ze de werkelijkheid zo dicht benaderen. Dit advies van de RVS sluit aan bij de kerntaken van de kinderombudsvrouw. De nieuwe Jeugdwet is er vooral om voor snellere hulp te zorgen, maatwerk te kunnen leveren. Mijn taak als kinderombudsvrouw is om ervoor te zorgen dat het Kinderrechtenverdrag wordt nageleefd. Het gaat dan onder meer om recht op vrije tijd, recht op bescherming tegen misbruik en recht op een thuis en band met ouders. Kinderrechten zijn onderling niet altijd verenigbaar. Daarom is er ook een parapluartikel dat aangeeft hoe eventueel botsende rechten moeten worden geïnterpreteerd. Daarbij is het General Comment nummer 14 een belangrijk richtsnoer. Dit General Comment geeft handvatten voor het laten prevaleren van het belang van het kind. Kinderen moeten altijd gehoord worden over besluiten die hen betreffen. Aan hun visie moet belang worden gehecht. Doorgaans betekent dit ook luisteren naar de ouders. Zij zijn primair verantwoordelijk voor het welbevinden van kinderen. Ouders willen altijd het beste voor het kind ook al handelen ze er niet altijd naar. Als de belangen van kinderen en ouders niet gelijk zijn, gaat altijd het belang van kind voor. Maar altijd is er overleg met ouders en kinderen."

"In de komende tijd zal ik onderzoek gaan doen naar hoe het aanspreken op eigen kracht van gezinnen uitwerkt in de praktijk. Onderzoek naar de spanning tussen ruimte geven, maar ook grenzen stellen als het belang van het kind in gevaar komt. Het belang van het kind kan alleen worden gediend als te allen tijde overleg is met kind en ouders over te nemen besluiten."